

Länsstyrelsen
Stockholm

Nr 4 – december 2013

Landsbygd i Centrum

Tema: Landsbygdsprogrammet och lantbruket 2007-2013

Foto: Daniel Patiño Flor

Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm

Tfn: 08-785 40 00 (vxl)
Fax: 08-785 40 01
Besök oss gärna på
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Redaktion: Hanna Williamsson, Mette
Kjöbek Petersen, Ylva Berry,
Ulrika Geber (ansvarig utgivare)

Tryckeri: Lenanders Grafiska

Årets landsbygdsföretagare är Färingsöbo!

I detta nummer kan du även läsa om:

Tankar mellan två Landsbygdsprogram

Lantbruket och den växande landsbygden

Mervärden på marknaden

Med Landsbygdsprogrammet mot miljömålen

Stöd till landsbygden

Fyra sidor annonser med kompetensutveckling

Lantbruksledaren

Landsbygd i Centrum ska informera om Landsbygdsprogrammet och inspirera till utveckling där Landsbygdsprogrammet kan bidra. Då är det extra roligt att just i denna tidning kunna gratulera Katharina Ångström Isacson och hennes företag Äppelfabriken till utnämningen Årets landsbygdsföretagare vid den stora Ullbaggegalan på Berns. Med stor skicklighet och känsla för smaker, form och miljöfrågor har hon lyckats bygga ett företag på Färingsö, dit människor vallfärdar för att musta, köpa marmelader, drycker och geléer gjorda av lokala råvaror och fika i en vacker miljö. Äppelfabriken har fått flera stöd inom Landsbygdsprogrammet inom olika delar av verksamheten, från äppelodling till musteri och café.

Detta årets sista nummer av Landsbygd i Centrum har som ambition att börja knyta ihop säcken för Landsbygdsprogrammet 2007-2013. Även om redan beslutade stöd till investeringar och utvecklingsprojekt kommer att pågå ända in i 2015 är det ändå tid att se tillbaka på vad som åstadkommit och vilka erfarenheter som bör dras. Vi börjar med att lyfta Landsbygdsprogrammets stöd till primärproduktionen och dess roll för landsbygdens utveckling. Utifrån tre olika perspektiv visar vi hur primärproduktionen kan bidra till både landsbygdens och stadens utveckling. Vi gör nedslag i hur modernisering av mjölkproduktionen leder till bra arbetsmiljö och fler jobb på landsbygden, hur olika lantbrukare arbetar för att bland annat uppnå

ett rikt odlingslandskap och minskad övergödning och hur både Landsbygdsprogrammet och marknaden kan bidra till en hållbar livsmedelsproduktion. Under nästa år återkommer vi med fler exempel från Landsbygdsprogrammets andra delar.

Länsstyrelserna genomför årligen en brukarundersökning bland personer som fått jordbrukarstöd eller stöd ur Landsbygdsprogrammet. Det vi ser är att våra handläggare upplevs som kompetenta och intresserade men samtidigt finns önskan om större tillgänglighet och information som är mer lättförståelig och därmed lättare att ta till sig. Vi tar synpunkterna på allvar och har redan påbörjat arbetet med att förbättra vår kommunikation. Det gäller inte minst de av er som står inför att ansöka om utbetalning av stöd inom Landsbygdsprogrammet. Det finns mycket stora tidsvinster för alla om det blir lättare att göra rätt från början.

En sista rolig nyhet är att i stort sett alla länets lantbrukare som kan få årets gårdsstöd, fick det utbetalt den 2 december. Detsamma gäller de lantbrukare som kan få årets miljöersättning som kommer i slutet av december. Det är första gången vi lyckats med det.

Med önskan om en God Jul

Ulrika Geber

Lantbruksdirektör

Om Landsbygd i Centrum

Tidningen Landsbygd i Centrum ges ut av enheten för lantbruksfrågor på Länsstyrelsen i Stockholms län. Den vänder sig till lantbrukare och andra företagare på landsbygden i länet och kommer ut med fyra nummer per år. Varje nummer innehåller temaartiklar, information om stöd till landsbygden och annonser med olika typer av kompetensutveckling.

Foto: Lena Andersson Webrink

Hur vill du läsa Landsbygd i Centrum?

Du som inte håller tidningen i din hand, utan läser den på din datorskärm, vet att tidningen också finns som elektroniskt nyhetsbrev. Du som helst läser Landsbygd i Centrum på din dator men ändå får den i din brevlåda kan avsäga dig papperstidningen genom att skicka ett e-postmeddelande till oss: lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se.

Du som varken fått tidningen i din brevlåda eller till din e-postadress men vill vara säker på att inte missa nästa nummer, teckna en prenumeration på det elektroniska nyhetsbrevet redan idag. Det gör du genom att uppge din e-postadress på vår webbsida, www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic. Då får du, förutom de fyra numren av tidningen, också nyheter och inbjudningar till kompetensutveckling.

Tack för i år!

Landsbygd i Centrum önskar God Jul och väl mött igen 2014.

Landsbygd i Centrum finansieras av Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013

Tankar mellan två Landsbygdsprogram

Nuvarande landsbygdsprogram är snart till ända. Samtal förs om dess nytta och om hur nästa programperiod ska utformas. De gröna näringarna utgör basen i landsbygdens näringsliv och utvecklingen av dessa är därför avgörande för en levande landsbygd som är attraktiv för boende, turister och övriga företagare.

Konkurrenskraft och kollektiva nyttigheter

Landsbygdsprogrammet betalar för kollektiva nyttigheter såsom öppet landskap, ökad biologisk mångfald och förbättrad miljö med kostnader som inte går att ta ut på marknaden. Det är till exempel inte troligt att länets naturbetesmarker betats i samma omfattning utan programmets ersättningar. För företag där naturvård är en del av affärsidén blir betesstöden en viktig del av företagets inkomster. Dessvärre ser vi att antalet nötkreatur i länet har minskat med 4 000 djur under programperioden. Orsakerna till det är bland annat krångliga regler och dålig lönsamhet, trots ersättningarna.

Programmet har också bidragit till att öka möjligheterna för länets landsbygdsföretagare att lyckas på en konkurrensutsatt marknad. Investeringsstöd, kompensationsbidrag och miljöersättningar är mycket betydelsefulla. Investeringsstödet har till exempel lett till att det satts in 13 robotar i länets mjölkproduktion och att 18 trädgårdsföretag investerat i energisnål teknik och biobränslepannor. Även om stöden bara täcker delar av investeringen är de betydelsefulla och underlättar i förhandlingen med banken. Och att 28 unga företagare fått startstöd signalerar att de gröna näringarna är en framtidsbransch.

Kompetenta företagare

Kompetensutveckling av företagare har varit en liten men betydande del av programmet. LRF har erbjudit kurser i regionen för att stärka företagaren och genom

dialog med branschen lyckats möta efterfrågan på ett bra sätt. Mjölkprojektets aktiviteter om att bygga för mjölk lockade över 450 deltagare och Fårprojektets seminarier om nya affärsinriktningar samlade 180 deltagare. Företagsutbildningarna för biodlare hade 400 deltagare där mer än hälften skaffat fler bi-samhällen. 50 lantbrukare blev bättre företagsledare genom Ledarskapsprojektet. Drygt 60 kvinnor från länet har gått kurs som resulterat i affärsplaner för deras verksamheter.

Framgångsrikt miljöarbete i samverkan

Projektet Mälardalens avlopp i kretslopp är ett bra exempel på miljöarbete i samverkan som fått stöd ur Landsbygdsprogrammet. Projektet syftade till att på ett säkert sätt få ut näringen från enskilda avlopp till åkermarken. Södertälje kommun visade tidigt intresse och idag finns där en hygieniseringsanläggning.

Länsstyrelsen i Stockholm har utsett Åkerströmmens avrinningsområde till ett av flera fokusområden för arbetet mot övergödning. LRF och lantbrukarna i området har tagit stort ansvar. Läs mer om deras prisbelönade arbete på sidorna 8-9.

Förhoppningar om framtiden

Jorden och skogen är resurser som bör användas än mer för ett hållbart samhälle, till gagn för alla. Här fyller Landsbygdsprogrammet en viktig roll. Ännu vet vi inte exakt vad nästa landsbygdsprogram ska innehålla men jag ser det som oerhört viktigt att det även i fortsättningen ska bidra till att stärka den gröna näringens konkurrenskraft. Det vinner hela samhället på. En from förhoppning är att regelverket ska bli enklare till glädje både för oss företagare och för de myndigheter som hanterar programmet.

*Mona Nordberg Holmsten, Regionchef LRF
Mälardalen, mona.nordberg@lrf.se*

Foto: Hanna Williamsson

Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013...

...har som övergripande mål att stödja en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden. Programmet innefattar företags- och projektstöd, miljöersättningar och miljöinvesteringar samt stöd till kompetensutveckling för att

- förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbrukssektorn
- förbättra miljön och landskapet
- diversifiera och förbättra livskvaliteten på landsbygden
- tillvarata lokala förutsättningar och initiativ (leader-verksamhet) genom att skapa lokala partnerskap mellan näringsliv, ideella organisationer och offentlig sektor

Lantbruket och den växande landsbygden

På landsbygden i Stockholms län växer befolkningen, fler företag tillkommer och utbildningsnivån ökar. Samtidigt står länets lantbrukare inför samma utmaningar som i övriga Sverige, förstärkt av en högre konkurrens och högre omkostnader som tillkommer i en huvudstadsregion. En överblick av siffrorna talar för en positiv utveckling, men en djupdykning visar att det finns två sidor av samma mynt.

Landsbygdsbefolkningen växer

Idag växer Stockholms län med omkring 30 000 invånare per år. Det betyder att även landsbygdens invånare blir fler. Någon gång runt år 2012 passerade invånarantalet 100 000 invånare, vilket innebär att Stockholms län idag har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Många som flyttar till landsbygden är familjer med barn som snart ska eller precis har börjat skolan. Eftersom priserna på bostadsmarknaden är höga i länet måste många som vill bo i eget hus ofta flytta längre ut från tätorterna. Över hälften av landsbygdens befolkningsökning kommer av personer med utrikes bakgrund.

Samtidigt som landsbygden växer visar statistiken tydligt att det finns en stor grupp vuxna i åldrarna 25 till 40 år som väljer att flytta därifrån.

Fler företag och högre utbildningsnivå

Företagandet på landsbygden växer. Framför allt är det entreprenad och olika former av företagstjänster som ökar. Antalet företagare som är kvinnor har vuxit med mer än en fjärdedel. Det är dock mycket få unga som startar företag på landsbygden. Av de drygt 2200 nya företagen på landsbygden är bara 47 under 35 år.

Antalet företag som sysslar med jordbruk har minskat sedan 2007. Idag sysselsätter cirka 2100 jordbruksföretag lite mer än 5000 personer runtom i länet.

Trots att fler skaffar sig en eftergymnasial utbildning

har dock lantbruksutbildningarna svårt att hävda sig och antalet personer med lantbruksutbildning minskade. Antalet kvinnor med utbildning inom lantbruk ökade dock något.

Landsbygdens utmaningar

Den samlade bilden pekar på en osäkerhet om hur befolkningstillväxten verkligen kommer landsbygden till gagn. Många av de som flyttar till landsbygden är tydligt rotade i storstadsregionens arbetsmarknad och har liten anknytning till landsbygden, annat än som rekreativsmiljö.

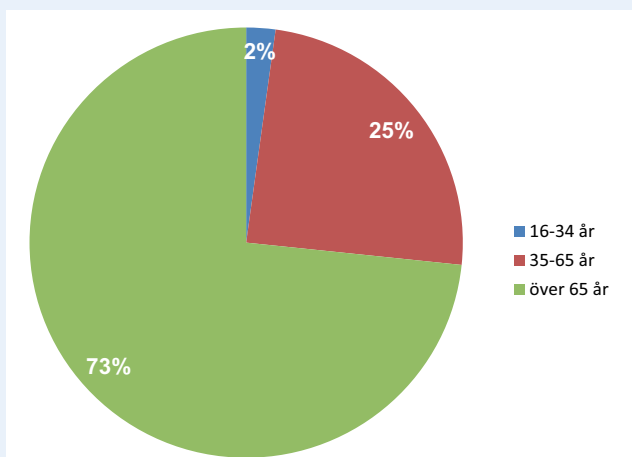
Få unga företagare på landsbygden innebär en stor utmaning på sikt, eftersom det försvårar den så viktiga generationsväxlingen. Det gäller tyvärr inte bara för lantbruket, utan för hela landsbygdens företagsstruktur. Att antalet unga vuxna ändå ökar på landsbygden är intressant eftersom de står mitt i att göra sina framtidsval.

Att länets lantbrukare har nära till landets enskilt största marknad innebär inte bara en konkurrensfördel. De måste också konkurrera med lantbrukare och livsmedelsproducenter över hela Sverige och där markpriserna i länet är höga blir det också svårt att växa till konkurrenskraftig storlek.

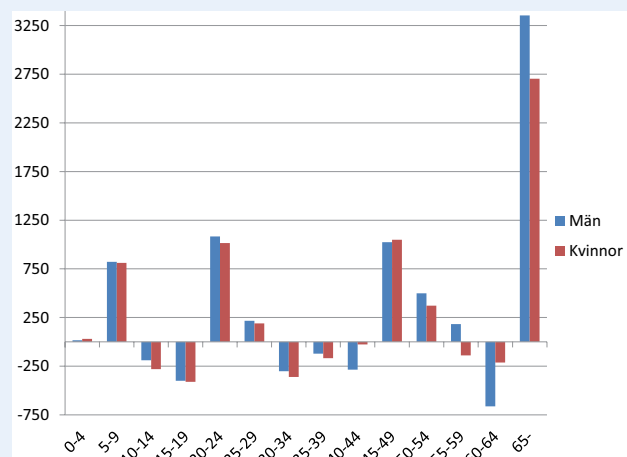
Bygga eller avveckla

Länets mjölkproducenter står inför stora utmaningar när det gäller lönsamheten och osäkerhet inför framtida utveckling.

Thomas Bäck driver en mjölkgård i Rånäs tillsammans med sin fru och sex anställda. Gården har 480 hektar åker och cirka 200 mjölkkor. Den gamla ladugården i sten har varit i drift sedan 1847. När den byggdes var den en av Europas största. Sedan Thomas tog över som arrendator på gården i början av 2000-talet har flera investeringar gjorts. Företaget har använt sig av mjölkrobotar i sex år. Den tredje

Nettoökningen av operativa företagsledare på landsbygden 2007-2012 efter ålder.

Nettoförändringen av landsbygdsinvånare 2007-2012 efter ålder.

mjölkrroboten har i skrivande stund bara varit i drift i några veckor. Robotarna har blivit verklighet med hjälp av moderniseringsstöd från Landsbygdsprogrammet. Den gamla stenladugården har också kompletterats med en helt ny ladugård.

– Vi hamnade i en situation där vi var tvungna att antingen bygga nytt eller avveckla verksamheten helt. Vi har prövat på andra verksamheter och kunde kanske driva in mer inkomster med en annan inriktning på företaget, men vi anser att vi är bra på att producera mjölk, säger Thomas.

Inte ett livsstilslandbruk

Han är tydlig med att det inte handlar om ett livsstilslandbruk. Gården är ett företag och arbetsmiljön är högsta prioritet. De anställda ska kunna arbeta sju till fyra på vardagar och leva ett normalt liv utanför arbetet med både familj och fritid, något som blir möjligt tack vare mjölkrobotarna.

Marknaden för mjölkproducenter i Stockholms län är svår. Allt fler producenter lägger ner. De små gårdarna kan inte konkurrera med de stora producenterna utanför länet.

– Många upplever både lågt stöd och låg förståelse från omgivningen och ibland skojar vi om att inom inte alltför många år ryms länets samtliga mjölkproducenter vid frukostbordet, säger Thomas.

– Men gör man sådana här investeringar bygger det ändå på en positiv analys, säger Thomas som tror att utvecklingstrenden kommer att skapa en bättre marknad åt de producenter som lyckas hålla sig kvar. Thomas är 47 år och funderar precis som många andra företagare på sin framtid efter arbetslivet.

– Om ekonomin tillåter att vi betalar av investeringarna vill jag gå i pension när jag är sextio. Jag har jobbat sedan jag var 18 och det vore roligt att få lägga mer tid på andra intressen också, berättar Thomas.

Foto: Anders Larsson

Mjölkrobot

Åtgärder genom Landsbygdsprogrammet

Länsstyrelsen arbetar för en positiv utveckling på landsbygden genom olika typer av stöd inom ramen för Landsbygdsprogrammet. En del av stöden går till jordbruksföretag som, i likhet med Thomas, behöver utveckla sin verksamhet genom att till exempel satsa på förädling av livsmedel, kompetensutveckling eller modernisering av jordbruket.

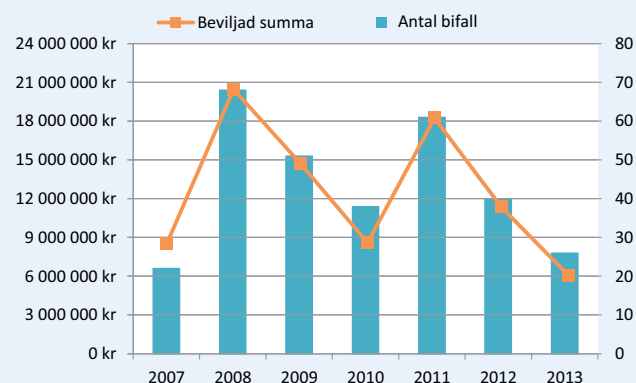
I Stockholms län har nästan 90 miljoner kronor beviljats till totalt 342 ansökningar direkt riktade till jordbruksföretag. Den enskilt största andelen, 50 miljoner gick till 139 olika moderniseringsprojekt, exempelvis ny teknisk utrustning så som mjölkrbotar och investeringar i andra maskiner, byggnader och verktyg. 18,5 miljoner gick till 46 förädlingsprojekt. 12 miljoner beviljades till olika former av kompetensutveckling inom jordbruket.

Startstöd till unga jordbruksföretagare har under perioden beviljats till 28 lantbrukare under 40 år som startat upp sin egen lantbruksverksamhet i länet.

Claes Johansson

Foto: Ylva Berry

Summan av antal bifall och beviljat stöd till utveckling av jordbruket i Stockholms län 2007-2013.

Mervärden på marknaden

Primärproduktion från jordbruk och fiske kan, förutom livsmedelsråvara, generera många mervärden, såväl miljömässiga som sociala eller ekonomiska. Det kan gälla kött som producerats av djur som betat värdefulla marker, fisk från fiskare som bedriver småskaligt och anpassat fiske i speciella vatten eller ostförädling som ger en speciell kvalitet beroende på var korna betat. Ofta innebär det då en dyrare produktion. Inom jordbruket finns miljöersättningar inom ramen för Landsbygdsprogrammet, men det behövs också fungerande marknader som betalar för dessa mervärden. I Stockholm, med många intresserade konsumenter, finns en stor potential för en sådan utveckling.

Svag lönsamhet och ökad import

Stockholm är den snabbast växande regionen i landet och en viktig kugge i hela Sveriges ekonomi. Landsbygden runt Stockholm, och i synnerhet Stockholms skärgård, är en del av regionens identitet och bidrar till regionens attraktionskraft. Runt Stockholm finns även primärproduktion av livsmedel i ett varierat jordbrukslandskap. Det svenska lantbruket och fisket har i många delar en svag lönsamhet. Framförallt är den småskaliga och ibland extensivt drivna primärproduktionen ofta olönsam. Det sker en kontinuerlig avveckling, med hög medelålder bland företagarna och ingen eller svag nyrekrytering. Denna utveckling gäller även i Stockholmsregionen, exempelvis lantbruket i skärgården, yrkesfisket samt produktionen av kött, mjölk och andra mejeriprodukter.

Fram till 1990-talet hade Sverige mål för självförsörjningsgraden ur ett säkerhetsperspektiv. Det förändrade säkerhetspolitiska läget efter det kalla kriget har lett till att livsmedelsberedskapen successivt avvecklats. Stora förändringar har skett sedan 90-talet och Sverige är idag beroende av import av livsmedel. Det gäller inte minst fisk, nötkött

och ost där efterfrågan på billig mat och specifika livsmedel eller livsmedelsdetaljer drivit på ökningen av importen. För en storstadsregion som Stockholm är förändringen än tydligare. Handeln har också innehållit starka drivkrafter mot storskalighet i alla led vilket många gånger förutsätter långa transporter. I en normal livsmedelsbutik utgör produkter från ett litet antal globala leverantörer en stor andel av varorna. Likheten på utbudet är slående i en mataffär i Stockholm, Paris, Madrid eller Aten.

Ökat intresse och utbud

Intresset för mat och matlagning har ökat kraftigt under senare år. En central del i såväl privatpersoners som restauratörers matlagning är tillgång på bra råvaror. Råvarorna är även det som utvecklar matlagningen och har potential att sätta regional och lokal prägel på köket. Det finns många internationella exempel på regioner där primärproduktion och matlagning tillsammans bidragit till att skapa produkter med mycket höga värden. Högkvalitativa råvaror förutsätter en lika högkvalitativ primärproduktion och för att skapa synergier i hela förädlingskedjan krävs systematiskt arbete.

En anseelig del av det nya matintresset är kopplat till klimatfrågan eller miljöfrågor mer generellt. Det kan också omfatta ett bredare intresse för lokal eller regional utveckling på landsbygden.

Konsumenter som handlar på Bondens egen marknad kan uttrycka en önskan att köpa en specifik livsmedelskvalitet eller en speciell grönsak. Ibland handlar de för att stödja ett rikt odlingslandskap i regionen eller för att primärproducenterna ska få tillräckligt betalt för sina produkter. Miljöintresset har även satt avtryck i matlagningen, exempelvis genom att vi bättre tar tillvara alla delar av slaktkroppen. Visst kan vi raljera över alla långkok i medierna. Men att kunna betala några tiotus extra för lunchen och få en nötköttsskind som smälter i munnen på en restaurang i Stockholm får inte möjligt för bara tio år sedan.

Foto: Paulina Liljander

Sverige – det nya matlandet är...

...en vision formulerad av regeringen med mål för bättre lönsamhet för Sveriges bönder, odlare och producenter

- landsbygdsutveckling
- fördubblad livsmedelsexport
- fler turister som besöker Sverige för den goda matens skull
- bättre offentliga måltider
- fler högklassiga restauranger

Men framför allt är syftet att sätta fokus på unika smaker, upplevelser, produkter och människor. Läs mer på matlandets webbplats, www.matlandet.se

Foto: Erika Stenlund

Efterfrågan och betalningsvilja

Länsstyrelsen arbetar för en levande landsbygd och skärgård vilket i många delar förutsätter en lönsam primärproduktion i både lantbruk och fiske. Det sker både genom Landsbygdsprogrammet och Fiskeriprogrammet och, inte minst, inom ramen för regeringens satsning på Sverige – det nya matlandet. En avgörande del i arbetet är att skapa förutsättningar för närmare kontakter mellan den efterfrågan som finns bland konsumenterna i Stockholm och primärproducenterna i Stockholmsregionen. Vi tror att det finns en efterfrågan och betalningsvilja i Stockholm som kan vända den negativa trenden på landsbygden samtidigt som det kan stärka hela regionens attraktionskraft genom en ökad tillgång på högkvalitativa och närproducerade råvaror. Konsumenterna i Stockholm är den omgivande landsbygdens främsta tillgång. Dessutom visar en undersökning som Jordbruksverket nyligen låtit genomföra inom ramen för Sverige – det nya matlandet att 8 av 10 ungdomar kan tänka sig att betala mer för mat som kommer från en bonde eller producent i närheten av sitt hem.

Handel – Matlandets nya utmaning

För att marknaden ska kunna vara med och betala för miljötjänster, en levande landsbygd eller andra värden som konsumenterna är villiga att betala för, måste värdena synliggöras. Det måste bli tydligt för den som handlar maten hur den är kopplad till producenten, till ett visst landskap eller en miljötjänst. Den som åker på safari i betesmarkerna på Väddö Gårdsmejeri får en mycket konkret upplevelse. På Sanda mejeri får den som handlar ost veta att mjölken till osten kommer från gårdar i trakten, Åva vid Tyresta nationalpark och Stegsholm på Gålö. För den som passerar standet med grönsaker från Skilleby Trädgård på Bondens egen marknad syns tydligt den stora viljan bland konsumenterna att betala för en viss kvalitet. Det är heller ingen slump att det serveras ”Ö-märkt Kalvbräss från kossorna i skogen” på en av Stockholms finare köttkrogar. Konsumenterna står i kö för att köpa köttlådor av länets nötköttsproducenter.

Ett annat initiativ, som tagits av Länsstyrelsen, är projektet Stockholms Fiskmarknad som syftar till att tillgängliggöra regionalt fiskad fisk i Stockholm. Många stockholmare upplever en brist i att det inte går att köpa strömming eller torsk från regionen i Stockholm. Projektets målsättning är att skapa en marknadsplats där fisket ges förutsättningar att möta efterfrågan från konsumenterna i Stockholm. Konsumenterna själva ska ges möjlighet att välja den fisk som fiskas i regionen och därigenom kunna bidra till en lönsam fiskerinäring.

Utmaningen i alla dessa exempel ligger bland annat i att hitta livsmedelskedjor som både visar mervärden, ger en hållbar logistik och ger huvuddelen av merpriset tillbaka till primärproducenten. Det finns därmed en hel del att arbeta med framöver inom Matlandets nya fokusområde som är just handel.

Henrik C Andersson och Ulrika Geber

Foto: Mette Kjöbek Petersen

Foto: Mette Kjöbek Petersen

Med Landsbygdsprogrammet mot miljömålen

Allas vår önskan att lämna efter oss en god miljö till framtida generationer har bland annat definierats och kvantifierats i de miljökvalitetsmål som riksdagen beslutat. Det finns totalt sexton sådana mål som beskriver ett önskat tillstånd i miljön år 2020. Av dessa är ungefär hälften beroende av och påverkade av det aktiva jordbruket. Landsbygdsprogrammet är ett av de viktigaste styrmedlen för att nå de miljökvalitetsmål som rör odlingslandskapet och bland länets lantbrukare har programmet på olika sätt satt sina spår.

Åtgärder som gör skillnad

Mer än hälften av Landsbygdsprogrammets olika åtgärder syftar helt eller delvis till att uppfylla ett eller flera av miljökvalitetsmålen. Av programmets totala budget är 75 procent avsatt för miljöåtgärder. Landsbygdsprogrammet ska stötta sådan verksamhet och produktion som bidrar till *Ett rikt odlingslandskap*, där jordbruksmarkens värden för livsmedelsproduktion skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden som är knutna till odlingslandskapet bevaras och stärks.

Ett annat miljömål med stark koppling till jordbruket är *Ingen övergödning*. Jordbruket är en av de stora diffusa källorna till gödande ämnen som läcker ut i våra sjöar, vattendrag och hav. Samtidigt har man inom jordbruket gjort stora insatser för att minska de negativa effekterna av produktionen. Färska studier visar också att åtgärder inom jordbruket har lett till att halterna av kväve och fosfor i jordbruksdominerade vattendrag minskar.

En lantbrukare som tagit stort ansvar för att minska utsläppen av kväve och fosfor är Fredrik Andersson i Vallentuna. Fredrik är ordförande i Vallentunas lokala LRF-avdelning och driver Tarby Gård tillsammans med sin fru Marianne. Familjen köpte gården 2006 efter att först ha brukat den som arrendatorer i tio år. På

gården föder de upp nötboskap, producerar spannmål och har en mindre hönsbesättning.

Prisat miljöarbete

Fredrik är precis i färd med att slutredovisa ett stort vattenvårdsprojekt som LRF-avdelningen arbetat med under ett par år och där målet varit att minska läckaget av fosfor ut i den hårt belastade Åkerströmmen. Inom ramen för projektet har avdelningen markkarterat närmare 1900 hektar och strukturerat kalkat drygt 500 hektar leriga åkermarker. Projektet har till lika delar finansierats med LOVA-medel och av lantbrukarna själva. Omkring två miljoner har projektet kostat och den förväntade fosforreduktionen ligger i storleksordningen 30 procent.

–Strukturkalkningen är en åtgärd som både miljön och lantbrukaren vinner på, menar Fredrik, så det är synd att åtgärden inte funnits med i Landsbygdsprogrammet.

I projektet har man även satsat på att höja kompetensen hos lantbrukarna i frågor som har en koppling till vattenkvalitet och där har Landsbygdsprogrammet bidragit med kurser och fältvandringar inom ramen för Greppa Näringen.

Vattenvårdsprojektet i Vallentuna har också uppmärksammats nationellt. År 2011 tilldelades Fredrik Andersson och Johan Lindgren Världsnaturfondens utmärkelse Årets Östersjöbönder för sina insatser för att förbättra vattenkvaliteten.

–Det är jätteroligt när de miljöinsatser som lantbruket gör synliggörs, menar Fredrik, och poängterar att utmärkelsen är ett erkännande av hela avdelningens engagemang även om han och Johan Lindgren som projektansvariga fick ta emot priset.

Frivilliga åtgärder och utbildning

Om Sverige ska lyckas uppnå den goda vattenkvalitet som krävs enligt vattendirektiv och miljömål krävs

Ett rikt odlingslandskap

Lantbruket bidrar genom att:	Insatser i Landsbygdsprogrammet:	Siffror från länet:
Hävdas betesmarker och slåtterängar	Miljöinvesteringsstöd för att restaurera betesmarker och slåtterängar. Miljöersättning för betesmarker och slåtterängar	9 700 hektar betesmarker hävdas med miljöersättning
Producera ekologiskt	Miljöersättning för ekologisk produktion	13 100 hektar åkermark brukas ekologiskt med miljöersättning
Bevara och restaurera kulturspår	Miljöinvesteringsstöd för att restaurera överloppsbyggnader, gärdesgårdar och alléer Miljöersättning för värdefulla kulturmiljöer	202 lantbrukare sköter gårdens kulturelement med miljöersättning
Anlägga våtmarker	Miljöinvesteringsstöd för att anlägga eller restaurera våtmark Miljöersättning för skötsel av våtmark	240 hektar våtmarker sköts med miljöersättning
Minska användningen av växtskyddsmedel	Enskild rådgivning inom Greppa Näringen	236 medlemmar är idag anslutna till Greppa Näringen

fortsatt stora insatser både från lantbrukets sida och från annan verksamhet. Fredrik Andersson hoppas att staten väljer att fortsätta jobba med ekonomiska styrmedel snarare än att med lagkrav försöka minska lantbrukets miljöpåverkan.

–Jag tror att det är rätt väg att jobba med frivilliga åtgärder och utbildning, säger Fredrik. Samtidigt måste vi vara tydliga med att vi faktiskt producerar livsmedel och att det inte går att göra det utan någon miljöbelastning alls.

Att bevara natur- och kulturvärden

Livsmedelsproduktionen ger även upphov till många positiva miljöeffekter. På Fredriks gård betar korna i hagar med höga natur- och kulturvärden. Markerna är rika på fornlämningar och ingår till viss del i ett Natura 2000-område. Att betesmarker och slåtterängar hävdas är en av de viktigaste åtgärderna för att det variationsrika och attraktiva odlingslandskapet ska kunna bevaras.

–Dikorna är fantastiska naturvårdare, utbrister Fredrik. Det fungerar fint att låta dem beta lite magrare marker. På så sätt bevaras unika miljöer och värden som utan hävd går förlorade. På tio år tar ju skogen över om hävden upphör!

–Men lönsamheten per ko är låg, förklarar han, så miljöersättningen för betesmarker är ett nödvändigt tillskott.

En knapp mil söder om Fredrik Anderssons Tarby ligger den lilla gården Kohagen. Här har det unga paret Jonas och Anna Malmsten lagt ner mycket kraft och engagemang på, att vid sidan om sina ordinarie arbeten som veterinärer, återställa gårdens marker och byggnader. Gården hade, då de köpte den för fem år sedan, fungerat som privatbostad sedan 60-talet. Huset var välskött, men markerna hade legat för fåfot och vuxit igen. Paret började därför ett mödosamt arbete med att stängsla och restaurera de gamla hagarna. Nu

betar kor och får på de tidigare igenvuxna markerna och den betesgynnade floran har åter fått en chans att ta plats.

Tips och råd på plats

När betesmarkerna var i ordning vändes blickarna istället mot några av gårdens gamla bruksbyggnader som i brist på användning kommit att förfalla. Paret fick tips om att man kunde söka ett miljöinvesteringsstöd för att täcka upp en del av restaureringskostnaden.

–Det var verkligen perfekt, säger Jonas, inte minst för att vi också fick besök av en duktig byggnadsantikvarie som på plats kunde ge råd och tips. Det hade varit värdefullt även om vi sedan inte fått stöd!

Efter att först ha restaurerat en gammal lada, fick de även stöd för att restaurera jordkällaren. Därefter har de på egen hand fortsatt med att ställa i ordning den gamla tvättstugan.

–Vi har alltid känt att vi vill bo på landet och att vi vill ha djur, förklarar Jonas, och nu har vi kor, får, grisar, höns, vaktlar, och Gotlandskaniner på gården. Vi slaktar själva för husbehov och är självförsörjande på kött. Det känns väldigt värdefullt för oss.

Jonas konstaterar att de har haft stor hjälp av Landsbygdsprogrammet, både ekonomiskt och kompetensmässigt. Nu väntar de med nyfikenhet på vad det nya landsbygdsprogrammet kan bära med sig för möjligheter. Tanken är att fortsätta utveckla gården, kanske genom att utöka lammproduktionen. En annan dröm är att komplettera gårdsmiljön med en våtmark framöver. Hur det än blir har de byggt upp ett omväxlande och naturnära liv för sig och de tre barnen.

–En dröm jag haft är att få äta hemgjord kalvdans från egna djur, avslutar Jonas med ett skratt, och nu har vi faktiskt kunnat göra det!

Pia Stålnacke

Foto: Anna Holmström

Fredrik Andersson

Ingen övergödning

Lantbruket bidrar genom att:	Insatser i Landsbygdsprogrammet:	Siffror från länet:
Gödsla vid rätt tid och i rätt mängd	Enskild rådgivning inom Greppa Näringen	236 medlemmar är idag anslutna till Greppa Näringen
Anlägga skyddszoner	Miljöersättning för skyddszoner och anpassade skyddszoner	577 hektar skyddszoner sköts med miljöersättning
Anlägga våtmarker och fosfordammar	Miljöinvesteringsstöd för att anlägga eller restaurera våtmark Miljöinvesteringsstöd för att anlägga fosfordammar Miljöersättning för skötsel av våtmark	240 hektar våtmarker sköts med miljöersättning

Nya regler på väg om ekologisk djurhållning

Den 1 januari 2014 ändras vissa regler för ekologisk djurhållning. Det gäller de undantag inom EU-regelverket som berör uppbundna djur, byggnader och utevistelse.

Den nya föreskriften är inte färdig än, men förändringarna handlar om att djur inte får hållas bundna. Däremot kommer det att vara tillåtet för lantbruksföretag, oavsett besättningsstorlek, som har högst 45 platser för uppbundna kreatur att använda dessa platser. Villkoret är dock att de djur som hålls uppbundna har tillgång till rastgård utomhus minst två gånger i veckan. Stallbyggnaderna ska uppfylla gällande måttbestämmelser då de undantag som fanns för byggnader uppförda före den 24 augusti 1999 inte längre kommer att gälla. Läs mer om villkoren för ekologisk produktion på Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se.

Rose-Mari Åkerström

Foto: Camilla Dahlberg

Vad händer med miljöersättningarna?

Under hösten har alla med ett åtagande för betesmarker och slåtterängar, ekologisk produktion eller vallodling som går ut 2013 fått möjlighet att förlänga åtagandet till och med 2014. Dessa förlängningar kommer Länsstyrelsen att fatta beslut om före årsskiftet. Men vad händer sen?

2014?

Förutom förlängningarna så är det ännu inte klart vad som kommer att gälla 2014. Bästa sättet att hålla sig uppdaterad är via Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se. Förslaget för 2014 är att det inte kommer att vara möjligt att söka nya miljöersättningsåtaganden eller att utöka pågående

åtaganden. Undantaget är våtmarker, där du som har ett åtagande för skötsel av våtmarker som gäller till och med 2013 troligtvis kommer att kunna antingen förnya eller söka ett nytt åtagande 2014. Kompensationsbidrag kommer också att kunna sökas.

2015?

År 2015 kommer nya regler för miljöersättningarna. Troligtvis kommer vissa miljöersättningar att försvinna och nya miljöersättningar kan tillkomma. Mer information om detta kommer, allteftersom detaljerna blir klara.

Rose-Mari Åkerström

Utbetalningar SAM 2013

Nästa utbetalning för gårdsstödet är den 27 december, då även den första slututbetalningen för miljöersättningarna sker. Därefter betalas gårdsstödet ut löpande varje torsdag med start den 16 januari. Miljöersättningarna betalas ut löpande sista vardagen varje månad från och med den 30 januari.

Foto: Pär Karlsson

Foto: Ylva Berry

Kontrollsäsongen 2013

Årets fältkontrollsäsong är avslutad och vi vill tacka för det goda bemötande vi fått. Här kommer en kort sammanfattning av kontrollresultaten.

God djurhållning och välskötta gårdar

Våra djur – och tvärvillkorskontroller har överlag visat på få avvikelser. Det har varit god djurhållning och välskötta gårdar. Det är vi glada för och hoppas på liknade resultat nästa år.

Betet brister

Årets kontroller av miljöersättningar visar på något fler skötselavvikelser än fjolårets. Det gäller främst betesmarker som inte är tillräckligt betade och vallar på åkermark som inte är skördade. I flera fall har det funnits för lite djur i förhållande till betesmarksarealen.

50 borde vara 49

Ett fortsatt problem är att många söker grödkod 50, ”vall på åker”, trots att vallgrödan mest består av ogräs eller till största delen är upptrampad. Korrekt grödkod på sådana marker är 49, ”Ej godkänd slåtter- och betesvall på åker”. Denna grödkod ger fullt gårdsstöd men inte det extra vallstödet.

Johannes Tykesson

Skaffa e-legitimation!

E-legitimation är en personlig elektronisk id-handling som du använder för att legitimera dig och underteckna handlingar på internet. Att använda sig av e-legitimation när man söker SAM har många fördelar.

Har du e-legitimation slipper du skriva ut, skriva under och skicka in underskriftsidan till din SAM-ansökan. Du kan även komma in på Mina sidor och följa dina ärenden och kontrollera dina uppgifter. Där kan du till exempel se hur det går med din SAM-ansökan och vilka beslut som har tagits. Du kan också enkelt byta adress, kontonummer eller föra över stödrätter.

Du kan beställa e-legitimation hos din bank. Nordea och Telia erbjuder e-legitimation till kunder som inte använder internetbank. På Jordbruksverkets webbplats finns en presentation över hur Mina sidor fungerar, titta gärna på den.

Viveka Appeltofft

Foto: Matilda Fjäder

Grödkod 49

Sista ansökningsdag för SAM 2014 är preliminärt den 3 april!

Länsstyrelsen kommer även nästa år att ha datasupport inför ansökan av SAM-2014, både ute i länet och på Länsstyrelsen, mer information om det kommer i nästa nummer.

Nyhet!

Ditt lösenord till SAM Internet från i år är det som gäller även 2014. Om du tappat bort lösenordet kan du beställa ett nytt via Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se.

Redovisa dina företags- och projektstöd rätt!

Nu pågår arbetet med att betala ut de stöd som beviljats inom Landsbygdsprogrammet under perioden 2007–2013. Det är många utbetalningar. Tyvärr är alltför många ansökningar inte kompletta, vilket gör handläggningstiden lång. För att Länsstyrelsen ska kunna handlägga din utbetalning är det viktigt att ansökan om utbetalning är korrekt och komplett när den skickas in.

Följ checklisten nedan när du sammanställer din ansökan om utbetalning så uppfyller den Jordbruksverkets krav. Checklisten gäller för alla ansökningar om utbetalning och anger minimikraven för att en utbetalning ska kunna göras. För att vi ska kunna gå vidare med ansökan måste minimikraven vara uppfyllda. Bifoga underlagen i den ordning som beskrivs.

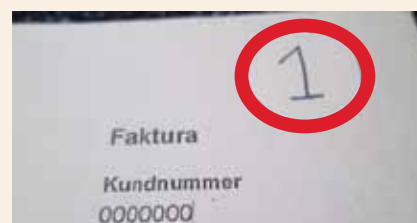
Checklista för ansökan om utbetalning

- ☒ **Skriv ut** "Ansökan om utbetalning" och blanketten "Kostnads-sammanställning" från Jordbruksverkets webbplats.
- ☒ **Numrera** alla fakturor och kvitton (1,2,3 osv). För in dem i ordning på blanketten kostnadssammanställning. Tänk på om du söker för moms eller inte.
- ☒ **Kontrollera hänvisningar** – att alla ordersedlar, avtal, följesedlar, offerter med mera som fakturan hänvisar till finns med, insorterade direkt efter fakturan. Det ska också tydligt framgå på fakturan vad kostnaden avser och hur det är kopplat till ditt stöd.
- ☒ **Bifoga betalunderlag och annan dokumentation till varje faktura.** Sortera in det bakom fakturan. Ange samma nummer på underlaget som på fakturan och i kostnadssammanställningen. Av betalunderlaget ska det framgå avsändarkonto, mottagarkonto (samma som på fakturan), belopp och att transaktionen är genomförd. För projektstöd måste det framgå att det är projektägaren som betalat.
- ☒ **Bifoga betalunderlag till kvitton.** Sortera in det bakom kvittot. Ange samma nummer som på kvittot och i kostnadssammanställningen. Som betalunderlag räcker det att visa att kostnaden belastat kassakontot i bokföringen, alternativt visa transaktionslistan från betalningen om den är gjord med betalkort.
- ☒ **För över summorna** från kostnadssammanställningen till ansökan om utbetalning.
- ☒ **Bifoga firmateckningsintyg** som inte är äldre än ett år i form av utdrag från PRV eller årsmötesprotokoll.
- ☒ **Bifoga slutrapport** om ansökan avser slututbetalning.
- ☒ **Fyll i och bifoga** blanketten "Begagnad utrustning intyg" om kostnader för begagnad utrustning ingår.
- ☒ **Kontrollera** att ansökan om utbetalning, kostnadssammanställning, fakturor med underlag finns i rätt ordning, liksom slutrapport och begagnat-intyg om så krävs.

Skriv ut

Numrera & Kontrollera

Bifoga betalunderlag till fakturor & kvitton

Kontrollera ansökan & skicka den med posten

Samtliga blanketter och anvisningar finns på Jordbruksverkets webbplats: www.jordbruksverket.se

Klicka på rutan "Rapporter, broschyrer och blanketter" och välj "Möjligheter på landsbygden".

Ytterligare uppgifter som kan behövas

Beroende på vilket stöd du ansöker om utbetalning för kan även andra uppgifter behöva lämnas. Läs anvisningarna till ansökan om utbetalning samt stödbeslut med bilagor för att få veta vad som gäller för just din redovisning. Särskilt om du redovisar ett projekt är det viktigt att...

- ...om tidsredovisning krävs ska den vara underskriven enligt anvisningen.
- ...om timkostnader ingår ska blanketten "Timkostnadsberäkning" bifogas, om det inte gjordes i samband med ansökan.
- ...om löner ingår ska anställningsavtal för alla personer bifogas, om det inte gjordes i samband med ansökan.
- ...om fakturor som gäller annonser eller föreläsningar ingår ska annonserna eller program samt material från föreläsningarna bifogas.
- ...om bilkostnader ingår ska körjournal bifogas som visar sträcka. Den ska vara underskriven av förare och projektägare.
- ...om matkostnader i samband med en aktivitet redovisas måste deltagarlista bifogas och det måste framgå varför det är en projektkostnad.

Clara Fägerlind

Årets landsbygdsföretagare

Ett stort grattis till Katharina Ångström Isacson, grundare till Äppelfabriken på Färingsö, som vann en Ullbagge som årets landsbygdsföretagare vid Landsbygdsgalan 2013.

Just nu så regnar utmärkelserna över Äppelfabriken. Förra månaden vann företaget fem medaljer vid årets SM i mathantverk. Vid onsdagens Landsbygdsgala utsågs Äppelfabrikens grundare Katharina Ångström Isacson även till årets landsbygdsföretagare. I den vinnande motiveringen står bland annat att Äppelfabriken "med nytänkande, kunskap och kvalitet har återuppväckt forna tiders trädgårdstradition på Ekerös Färingsö".

Foto: Privat

Lokala råvaror

Både matföredlingen och arbetet med den omgivande miljön kring Äppelfabriken lyfts fram.

– Det är väldigt roligt att det går så bra för Äppelfabriken. Det är ett bra exempel på hur man kan arbeta med den lokala förankringen och platsen för att bygga ett varumärke. Äppelfabriken tillverkar fantastiska produkter enbart på lokala frukt- och bärråvaror. Det är också spännande att se hur deras strategiska val – att inte sälja sina produkter genom andra återförsäljare utan enbart via den egna gårdsbutiken och kaféet – har lett till att Äppelfabriken har blivit ett utflyktsmål som lockar 300 till 400 besökare på helgerna. Detta börjar nu ge ringar på vattnet som andra, omkringliggande näringsidkare också kan dra nytta av, säger Eva Merkel, landsbygdsdirektör vid Länsstyrelsen.

Nära ligger i tiden

På frågan om varför hon själv tror att hon vann svarade Katharina Ångström Isacson så här efter galan:

– Kanske är det för att vi gör någonting som har varit vanligt förr och som skulle kunna bli det igen. Jag tror att det finns ett stort sug efter, och att det ligger i tiden, att ta tillvara på det som finns alldeles nära oss. Och äpplen finns ju i överflöd.

Ytterligare en kandidat

Landsbygd i Centrum är stolta över att Stockholms län, förutom Katharina, hade ytterligare en kandidat bland finalisterna i år, nämligen Josefin Uhnborn från Provins mat, som var nominerad i kategorin Årets integrationssatsning.

PetraMy Börjesson

På Landsbygdsgalan 2013...

...delades priser ut i kategorierna årets: landsbygd-företagare; landsbygdinnovation; landsbygdprojekt; integrationssatsning; miljö-satsning; ungdomssatsning och leaderprojekt. Vinnaren utses bland tre finalister inom varje kategori och offentliggörs under galan. De nominerade bidragen kommer från hela Sverige. Bakom evenemanget står Landsbygdsnätverket.

Stockholmsregionens unika smaker

Landsbygd i Centrums två senaste teman har varit nära mat och destinationsutveckling. En inspirationsdag om gastronomiska regioner i Stockholm och evenemanget "den stora matdagen" i Södermanland är två aktuella exempel som pekat just på den potential som finns att utveckla och marknadsföra unika livsmedel i regionen. Landsbygd i Centrum var där.

Terroir, platsens unika smak

En dag i oktober hölls en informationsdag om gastronomiska regioner på Länsstyrelsen i Stockholm som bjudit in tjänstemän från kommunerna, företrädare för lantbrukare, landsbygdsföretagare och enskilda mathantverkare i Uppland och Södermanland. Bakom arrangemanget stod också Länsstyrelserna i Södermanlands och Upplands län, Södertörns högskola, LRF och Restaurangakademien. Under dagen genomfördes workshops om vilka möjligheter det finns för gastronomiska regioner i Stockholmsområdet.

Paulina Rytkönen, docent vid Södertörns högskola, berättade om maten som ett viktigt kulturarv och ett verktyg för regional utveckling och landsbygdsutveckling. Det handlar om begreppet terroir, vanligt i vinsammanhang, det vill säga platsens unika smak. Om man kan vara unik utefter hela kedjan, det vill säga från råvara via produkt och maträtt till måltid finns det stora förutsättningar att lyckas.

Magnus Svensson är kreativ ledare på Restaurangakademien och talade under dagen om att olika platser smakar olika beroende på klimat och jordmån, vilket ger det unika i maten. Att hitta det unika och utveckla det tillsammans, är grunden för bygget av en gastronomisk region. Råvaror och produkter ska inte köpas för att de är närproducerade, utan för att de är unika. Men det går inte att äta en ursprungsmärkning. Det måste vara spännande och smaka gott.

Kraften i att alla unnar varandra framgång

När Länsstyrelsen i Södermanlands län arrangerade "Den stora matdagen" i november hade jag den stora förmånen att få lyssna till den svenska kocken Mikael Forselius. Han är en framgångsrik hotellägare i norska Röros och har haft en ledande roll i arbetet med att göra Röros till en gastronomisk region. Han betonade vikten av att alla producenter säljer och pratar om allas produkter för att tillsammans utnyttja det som är unikt för området och kraften i att alla unnar varandra framgång. Mikael förklarade också betydelsen av att utnyttja ett känt och inarbetat namn på regionen. Röros är ett sådant, listat av UNESCO som världsarv. När matproducenterna i sex kommuner skulle samlas under ett varumärke valde man därför Röros.

Stor potential

Potentialen för en gastronomisk region i vårt område är mycket stor. Det finns områden som har den särprägel som behövs för att skapa unika kvaliteter och vi har många duktiga mathantverkare. Vi har också närheten till Stockholm, Sveriges största marknad med ett stort restaurangutbud och många medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Det finns ett stort utrymme för diversifierade nischprodukter och berättelsen om matens gastronomiska ursprung.

Länsstyrelsen i Stockholms län är intresserad av att fortsätta diskussionen om gastronomiska regioner. Vi tror att vi kan ha en samordnande roll. Men för att lyckas behöver vi självklart samarbeta med lantbrukare, landsbygdsföretagare och andra aktörer så att vi fångar upp idéer och kunskap om de lokala traditionerna, produkterna och tillverkningen. Vi behöver också samarbeta med länsstyrelserna i Uppsala och Södermanland.

*Eva Merkel,
Landsbygdsdirektör*

Gastronomiska regioner är...

... enligt Landsbygdsdepartementet regioner där matens egenskaper kan härledas utifrån den geografiska platsens naturgivna och kulturella förutsättningar.

Genom att tydliggöra och marknadsföra matens ursprung och unika kvaliteter kopplat till en geografisk plats så kan konkurrenskraften stärkas och lönsamheten öka för primärproducenter och livsmedelsindustrin som använder sig av dessa varor.

LRF, Södertörns högskola och Restaurangakademien har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag på hur vi kan bygga gastronomiska regioner i Sverige.

Foto: Mette Kjörbek Petersen

Provmakning av fyra sorters äppelmust på Länsstyrelsen i Stockholm.

Baggauktion Mälardalen

Terrängen för en baggauktion i Uppland började sonderas redan 2010 av några eldsjälar som helt enkelt tyckte det var för långt till närmaste auktion. Tankarna, som så småningom ledde fram till en mycket lyckad baggauktion den 25 september 2013, var att sprida bra avelsmaterial som förhindrar inavel, öka avelsmedvetenheten, förmedla kunskap och utbyta erfarenheter. Allt detta med syfte att öka intresset för och kvaliteten på fårproduktion i Mälardalen.

Full fart för föreningen

Starten gick lite trögt och efter ett uppstartsmöte i Enköping hösten 2011 dröjde det ända till hösten 2012 innan det tog fart. Då anordnades en träff för fårintressenter i Mälardalen på Länsstyrelsen i Stockholm. Tankarna kring baggauktionen presenterades och Länsstyrelsen informerade om möjligheten att söka stöd för projekt.

Efter det blev det full fart! Resultatet av träffen blev föreningen "Baggauktion Mälardalen" som i december skickade in en ansökan om projektstöd ur Landsbygdsprogrammet till Länsstyrelsen. Föreningsstyrelsen utsåg en baggauktionskommitté som kom att bestå av Barbro Nord, Tystberga, Britt-Marie Ellis-Nygren, Nykvarn, Roger Billefält, Vallentuna, Jozef Schimmel, Almunge, Karin Wennås, Altuna, Johan Bröjer, Heby och Ingela Uhlås, Björklinge.

Omfattande planering

Sedan vidtog ett omfattande planeringsarbete inför den första auktionen som skulle gå av stapeln i september. En lämplig lokal söktes. En auktionsropare tillfrågades. Provisioner, avgifter och lägsta utropspris beslutades liksom urvalskriterierna för själva auktionen. Katalogen planerades. Sponsorer och utställare tillfrågades. Kaffe- och matservering ordnades liksom lottförsäljning med priser därtill. Riktlinjer

för marknadsföring och en logga togs fram och en Facebook-sida startades. Parkeringsansvarig utsågs. Skyltar, nummerlappar, avmaskningsmedel, zink-sulfat, toavagn, högtalare, kablar, kortdragare, grindar, bord och stolar, komradio, städmaterial, erforderliga blanketter, västar till funktionärerna med mera införskaffades.

Urvalet fastställdes till Gotlandsfår, Leicester, Finull och Allmogefår. Bagglamm, tacklammsgrupper och äldre, avelsvärderade baggar var välkomna. Auktionsutropare Kjell Nilsson från Gotland tackade ja till att medverka och en lämplig lokal i form av ett ljust ridhus med bra läge på Sandbyholms gård strax söder om Björklinge hyrdes. Så började anmälningarna strömma in. Femtio anmälningar kom in, från Luleå i norr till Gotland i söder med olika kvalitéer på baggar och katalogen kunde färdigställas.

Så svingades klubban

Med mer eller mindre pirr i magen, kom så auktionsdagen. Skulle köparna infinna sig? Skulle baggarna bli sålda och till vilket pris? Hade vi glömt att tänka på någon viktig detalj? Det var full aktivitet i ridhuset på auktionsdagens morgon. Och visst kom köparna! Cirka 130 personer strosade runt, tittade och funderade. Vissa visste precis vad de ville ha för att förbättra sitt avelsmaterial, andra tog råd av mer erfarna fårägare och de rådgivare som fanns på plats.

Så startade auktionen och klubban svingades i lite olika takt, alltefter budgivning. Dagens dyraste bagge gick för 25 500 kronor och alla baggar utom tre fick nya hem. Medelpriset på de sålda bagglammen blev 7 412 kronor och tacklammsgruppen såldes till en gård utanför Luleå för 9 000 kronor. Trötta men nöjda arrangörer pustar ut. Snart är det dags att börja planeringen inför nästa års baggauktion i Mälardalen!

Barbro Nord, ordf. i "Baggauktion Mälardalen"
barbro.nord@gmail.com

Läs mer!

Följ Baggauktion i Mälardalen på Facebook:
<https://www.facebook.com/BaggauktionMalardalen>

Ny chans 24 september 2014!

Då går nästa Baggauktion i Mälardalen av stapeln.

Landsbygdsprogrammet bidrar...

...till Baggauktionen i form av ett projektstöd för kompetensutveckling.

Foto: Karin Wennås

Granskning av baggar

Om aktiviteterna

Här kan du se ett urval av aktuellt kursutbud och vilken rådgivning som erbjuds. För mer detaljerad information hänvisar vi till Länsstyrelsens webbplats och till vårt elektroniska nyhetsbrev. Där kan du också hitta fler aktiviteter.

Aktiviteter som annonseras här genomförs av olika aktörer men bekostas alla helt eller delvis genom Landsbygdsprogrammet 2007-2013 som finansieras av EU och svenska staten. För en del aktiviteter tas en deltagaravgift ut. Eventuell deltagaravgift anges i annonsen. OBS! Efter sista anmälningsdag är anmälan bindande.

Har du önskemål om andra aktiviteter än dem som annonseras här? Kontakta då Mette Kjöbek Petersen, 08-785 41 97 eller mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se

Elektroniska nyheter

I det elektroniska nyhetsbrevet Landsbygd i Centrum får du löpande, direkt till din e-post, information om aktuell kompetensutveckling. Bli prenumerant på det elektroniska nyhetsbrevet på www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic

Kalendariet på webben

I kalendern på vår webbplats finns alla aktiviteter. Den uppdateras löpande, så där kan du även hitta aktiviteter som inte hinner annonseras i de fyra tryckta numren av Landsbygd i Centrum. Du hittar kalendern på Länsstyrelsens webbplats, längst ner på startsidan, www.lansstyrelsen.se/stockholm.

Kommande kurser

- Kursen "Lamm och landskap" var så populär att ett kurstillfälle till planeras
- Uppfödning av ekologisk slaktkyckling
- Bygga säkert för häst

Håll utkik i Länsstyrelsens kalender eller registrera dig för vårt elektroniska nyhetsbrev (se ovan)!

Hästens hälsa

Hushållningssällskapet kommer snart att bjuda in till två kurskvällar i vinter om Hästens hovar och Hästens tandhälsa.

Kurserna är under planering, information läggs ut i kalendariet på www.lansstyrelsen.se/sodermanland. Kontaktperson är Kikki Fors, Hushållningssällskapet, 070-222 2552.

U tveckla din gård för småskalig livsmedelsförädling

Vill du satsa på småskalig livsmedelsproduktion? Eller är du igång och vill utöka eller bygga nya lokaler, slakteri, mejeri, tillverkning av marmelad, gårdsbutik eller bara sälja varor direkt till kund? Lär dig grunderna i att skapa en affärsplan, samt regler för att bygga lokaler och hantera livsmedel.

Tid: 1 februari 2014, kl. 09.00-16.00

Plats: Norr Malma Gård, Norrtälje

Anmälan: 24 jan, karin.bergkvist@hushallningssallskapet.se eller mobil 0727-13 07 00. Anmälan är bindande.

Avgift: Deltagaravgiften är 500 kr + moms och dessutom tillkommer 200kr + moms för mat och fika.

HS Konsult AB erbjuder även kostnadsfri rådgivning runt din affärsplan/ekonomi/produktionsupplägg, livsmedelslagstiftning eller byggnation av livsmedelsgodkända lokaler.

Information och bokning: Karin Bergkvist 018-56 04 25
www.hushallningssallskapet.se/hskonsult

F råga kon

Fråga kon är en rådgivningstjänst för mjölkgårdar som tagits fram av Svensk Mjolk och som syftar till att ge praktisk rådgivning för förbättring av djurhållningen och djurhälsan. Djurbaserade mått för kor, kalvar och ungdjur som bedöms av kalibrerade bedömare.

Anmälan & kontakt: Martin Odensten, husdjursrådgivare 021-17 77 23 eller 070-338 50 10.

Deltagaravgift: Kostnad 4 000 kr + moms.

Arrangör: HS Konsult.

U tomhusmatlagning – affärsutveckling med kund och marknad i centrum

Nu avrundar vi vår utbildning i utomhusmatlagning med en kurs om affärsutveckling med fokus på kund och marknad. Du lär dig att skapa lönsamma produkter, hur du hittar kunder i Sverige och utomlands, och inte minst hur du ska göra för att sälja din produkt. Preliminärt samordnar vi denna kurs med Handelsforum i Arboga. Målgruppen för kursen är turistföretagare, mathantverkare, krögare, lantbrukare, bygdegårdar eller andra landsbygdsföretagare.

Plats: Handelsforum i Arboga

Tid: 11 februari kl. 09.00-18.00

Kostnad: 400 kr + moms, lunch och fika.

Anmälan: www.progrezzum.se

Studieresa till Fårfesten i Kil

Kom med på utställningar, föredrag och kurser om får, ull och hantverk. Ni anmäler er själva till det ni vill göra (se www.farfestkil.com). Vi åker buss från Cityterminalen i Stockholm den 28 feb ner till Kil i Värmland. Övernattning sker på ett vandrarhem i Karlstad. Hemkomst ca kl. 19 den 1 mars.

Pris: 800 kr + moms för resa och övernattning. Då ingår resa, boende med frukost och inträde till fårfesten, samt biljett till fårfestshowen. Du får betala egen lunch och middag båda dagarna. Du betalar själv för seminarier som kostar.

Anmälan: Senast den 27 jan på Länsstyrelsens webbplats. Ange personnummer, namn, adress och enkel/dubbelrum.

Info: Mette Kjöbek Petersen, på 08-785 41 91 eller mette.kjobekpetersen@lansstyrelsen.se

Foto: Karin Joelsson

Rådgivningscheck

Känner du ett behov av att diskutera utvecklingsidéerna för ditt företag med en rådgivare? Om dina utvecklingsplaner är förenliga med Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013 finns chansen att få en rådgivningscheck. Anmäl intresse och rekvirera blankett från Länsstyrelsen.

Kontakt: Sofia Ståhle 08-785 47 31, sofia.stahle@lansstyrelsen.se el. Åsa Pettersson 08-785 49 32, asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Får och lamm – produktion och förädling

Välkomna till Länsstyrelsens övergripande kurs i fårskötsel. Kurstillfällena hålls både i norra och södra delen av länet.

Tid, plats & innehåll: kl. 09.00-15.00. , (30-31/1 samt 13-14/2 kl. 09.00-16.00.) Norrtälje Folkets hus (N) respektive Berga Naturbruksgymnasium Västerhaninge (B).

16/1 (N), 17/1 (B): Fåråret, raser, produktionsmodeller och avel
30/1 (N), 31/1 (B): Klippning, slaktmognad och märkning
13/2 (N), 14/2 (B): Fårhälsovård, lamning och lammöverlevnad.
6/3 (N), 7/3 (B): Foder, utfodring, bete, stängsel och vallhund
3/4 (N), 4/4 (B): Förädling av ull och skinn, ekologisk produktion, stöd och regler

8/5 (N), 9/5 (B): Studieresa inriktad på byggnader och inredning
Kurskostnad: 1200 kr för hela kursen alternativt 300 kr per kurstillfälle + moms. Kostnad för förtäring tillkommer.

Anmälan: Senast 20 dec på Länsstyrelsens webbplats

Info: Åsa Pettersson, 08-785 49 32.

asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Studieresa om solceller på ladugårdstak och klimatåtgärder på gården

Är det effektivt och praktiskt att ha solceller på sitt ladugårdstak? Vilka åtgärder kan man göra på sin gård för att minska klimatpåverkan? Kom med på studiebesök på Stabby gård i Uppsala, som är en klimatcertifierad gård med mjölkproduktion och hör om deras klimatarbete. Sedan besöker vi Ösby naturbruksgymnasium där den ekonomiska föreningen "Solel i Sala och Heby" har satt upp solceller på ladugårdstaket.

Tid: Tisdagen den 16 januari 2014, 9.00-17.00

Plats: Samling Upplands Väsby pendeltågsstation

Anmälan och information: Anmäl dig senast onsdagen den 8 januari på Länsstyrelsens webbplats. Cecilia Norén telefon 08-785 49 11 eller e-post cecilia.noren@lansstyrelsen.se. Tag med kläder efter väder då vi kommer att vara utomhus mycket.

Bygdecheck

Föreningar och utvecklingsgrupper på landsbygden i Stockholms län kan ansöka om en bygdecheck om 5 000 kronor om de ska träffa en annan utvecklingsgrupp i en annan bygd eller förort i Sverige.

Kontakt: Sofia Ståhle 08-785 47 31, sofia.stahle@lansstyrelsen.se

Affärsutveckling för trädgårdsföretagare

Under 4 dagar får du verktygen som krävs för att ta tillvara på dina idéer och ta ditt företag till nästa nivå. Du får hjälp med att ta fram en affärsplan och får arbeta med dina mål och ditt varumärke för att skapa långsiktig lönsamhet. Det blir även inspirerande föredrag av trädgårdsföretagare och du får lära dig om marknadsanalys, marknadsföring, varumärken, försäljning, prissättning och ekonomi. Det här är en kurs för dig som vill utveckla och öka lönsamheten i ditt företag eller som har en affärsidé och ska starta företag på landsbygden.

Plats: Bjurfors hotell och konferens i Bjurfors utanför Avesta

Tid: 4 utbildningsdagar, 12/2, 26-27/2, 12/3

Kostnad: Upp till 4116 kr+ moms (kursavgift 1400 kr + mat 1200 kr, hotellövernattning med tre-rättersmiddag 1516 kr). Hotellövernattningen med middag är frivillig och bokas av deltagaren direkt via Bjurfors konferens.

Kontaktperson: Viktoria Östlund, viktorja.ostlund@lrf.se 0171-41 76 36

Anmälan: Senast den 29 januari via www.lrf.se/malardalen eller e-post till malardalen@lrf.se alt tel. 0171-41 76 34. Meddela eventuella önskemål om specialkost.

Trädgård som tillgång

Mycket är på gång inom projektet, men tyvärr är inget datum satt ännu. Håll utkik på hemsidan för Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Rådgivning om ekologisk grönsaksodling

För dig som yrkesmässigt odlar eller funderar på att lägga om till ekologisk odling av grönsaker, i växthus eller på friland, finns möjlighet till kostnadsfri enskild rådgivning.

Kontakt: Elisabeth Ögren, Länsstyrelsen i Västmanlands län, 010-2249385, 070-3253812 eller elisabeth.ogren@lansstyrelsen.se.

Rådgivning om ekologisk fjäderfäproduktion

För dig som tänker utöka den ekologiska produktionen eller lägga om till ekologisk fjäderfäproduktion finns möjlighet till rådgivning.

Kontakt: Åsa Odelros, 070-697 66 11 eller 0291-610 41.

Marknadsdag för trädgårdsföretagare

Lär dig om trädgårdsnärings framtidsutsikter och regionens möjligheter samt hör representanter från restaurang, grossist-företag, kommun och handel berätta om grödor och förädlade varor som man ser en marknad för på kort och lång sikt. Både trädgårdsproducenter som vill utveckla sin verksamhet och hitta nya produktgrupper och/eller kunder, och de som går med tankar på att börja producera trädgårdsgroddor är välkomna.

Tid: tisdagen 21 januari kl. 09.00-15.00

Plats: Buskåkers gästgivaregård i Borlänge

Kostnad: 420 kr + moms (kursavgift 220 kr + mat 200 kr)

Kontaktperson: Viktoria Östlund, viktorja.ostlund@lrf.se 0171-41 76 36

Anmälan: Senast den 14 januari via www.lrf.se/malardalen eller e-post till malardalen@lrf.se alt tel. 0171-41 76 34. Meddela eventuella önskemål om specialkost.

Trädgårdsrådgivning

Det finns möjlighet till kostnadsfri rådgivning om minskad användning och säkrare hantering av bekämpningsmedel samt optimerad användning av växtnäring riktad till odlare av kruk- och utplanteringsväxter.

Kontakt: Monica Konsult, Monica Borg Ohlson, 0220 - 408 18 eller 070-645 59 98.

Foto: Ester Sorri, LRF

Individuell tvärvillkorsrådgivning

Få en fullständig genomgång av tvärvillkoren och en åtgärdslista för förbättringar.

Anmälan & kontakt: Boka rådgivningen hos Kikki Fors, 070-222 25 52, eller kikki.fors@hushallningssallskapet.se. HS Konsult.

Deltagaravgift: Tvärvillkorsmodul för enbart växtodling kostar 2 200 kr + moms, för både djur och växtodling kostar modulen 3 300 kr + moms.

Greppa Näringen

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri individuell rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskad övergödning, säker användning av växtskyddsmedel och minskade utsläpp av klimatgaser.

Du som har mer än 50 hektar åkermark och/eller mer än 25 djurenheter är välkommen att bli medlem. Du erbjuds rådgivning om växtnärbalanser, kväve- och fosforstrategier, växtskyddshantering, kontroll av foderstater, markpackning och mycket mer inom flera olika rådgivningsmoduler anpassat efter gårdens produktion. Greppa Näringen är en samordnad satsning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna med stöd av LRF. Läs mer om vilken rådgivning som erbjuds på Greppa Näringens webbplats, www.greppa.nu.

Hitta rådgivare: www.lansstyrelsen.se/Stockholm/lantbruk. Kontaktperson på Länsstyrelsen är Cecilia Norén, 08-785 49 11.

Effektiv plöjning

Plöjning kan minska rotagräs, sanera svampsjukdomar och förbättra markstrukturen. Om plogen är rätt inställd blir den lättare att dra, kapaciteten ökar, resultatet blir bättre och bränsleförbrukningen kan minska med upp till 20-25 % (ca 5 l/ha). Kursen innefattar både ett teoretiskt och ett praktiskt pass. Du erbjuds även hjälp att ställa in din egen plog.

Intresseanmälan: Cecilia Norén, cecilia.noren@lansstyrelsen.se eller 08-785 49 11. Vi kan ordna kursen på din gård om du vill, om det blir tillräckligt många intresserade.

Vill ni bli besöksgård?

Nu startar LRF Mälardalen ett projekt som ska hjälpa lantbruksföretag att göra affärer genom besöksverksamhet! LRF tar emot många önskemål om besök på lantbruk i Stockholmsregionen från skolor, konsumenter, politiker, researrangörer, turister m.fl., så det finns potential för tillväxt.

I projektet kommer utbildningar, inspirationseminarier och studiebesök att anordnas för att ni ska få kunskaper och verktyg för att skapa attraktiva besöksaktiviteter och event. Exempel på kursinnehåll är affärs- och marknadsplan, försäljning, prissättning, presentationsteknik, sociala medier och storytelling. Deltagande företag kommer att jobba med sin egen affärsplan och sitt eget varumärke.

Information och anmälan: Kontakta projektledare Helena Isakson på tel. 0171-417 645 alt. 072-981 12 69 eller maila helena.isakson@lrf.se

Ökad lönsamhet för småföretagare

Att marknadsföra sig gemensamt med andra företagare eller att skapa paketalösningar tillsammans med andra aktörer är exempel på företagsamverkan. Det innebär att man bygger affärer ihop och därmed också delar risker och möjligheter. Det är ett smart sätt att både utvecklas och att växa som företag. Coompanion Roslagen & Norrort erbjuder kostnadsfri information och rådgivning i samverkansprocessen.

Bredband i världsklass – även på landsbygden!

Coompanion erbjuder kostnadsfri processledning, rådgivning och utbildning för er som funderar på, eller har påbörjat ett arbete med att planera för bredband i er bygd.

Boka ett möte med oss!

Kontakt: Bridget Wedberg, bridget.wedberg@coompanion.se, 0708-47 92 56, roslagen.coompanion.se

Affärsjuridik för hästföretagare

Vi erbjuder två kurser där vi bland annat går igenom dina avtalsbehov, hur du hanterar kunder som inte betalar, försäkringsfrågor samt vilka rättigheter och skyldigheter du har som hästföretagare. Grundkursen är bl.a. inriktad på köp och försäljning av häst, betes- och fodervärdsavtal medan fortsättningskursen är mer fastighetsinriktad. Detta är kurser för dig som är hästföretagare eller liknande eller bara intresserad.

Tid och plats: Kl. 13-17 på Länsstyrelsen, Hantverkargatan 29 i Stockholm. *Grund:* 13 och 20 jan. *Fortsättning:* 10 och 24 feb.

Kostnad: Varje kurs kostar 400 kr + moms, fika och material ingår.

Anmälan: senast den 7 januari 2014 till grundkursen och senast den 3 februari till fortsättningskursen.

För mer information kontakta: Åsa Pettersson på telefon 08-785 49 32 eller e-post asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Förverkliga din företagsdröm

Har du en affärsidé, vill starta eget företag men vet inte hur? Du som är eller vill bli landsbygdsföretagare i Stockholms eller Södermanlands län har nu möjlighet att anlita en erfaren affärsrådgivare som kan lotsa dig framåt, vara ett bollplank för dina tankar och idéer och hjälpa dig att strukturera din vision till en handlingsplan.

Deltagaravgift: 500 kronor per timme + moms.

Kontakt: Helle Reeder, 073-849 00 02. LRF Konsult.

Förprovning av djurstallar

Kom ihåg att djurstallar ska förprovvas! Förprovningar handläggs och beslutas av enheten för länsveterinär. Kontaktpersoner är:

- Malin Langenfors 08-785 43 83
- Maria Andersson 08-785 43 85
- Lovisa Lanneborn 08-785 45 76
- Maria Ottosson 08-785 43 82
- Jenny Eliasson 08-785 43 84

Foto: Malin Langenfors

Landsbygd i Centrum ges ut inom Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013

Enheten för lantbruksfrågor:

Geber Ulrika	Lantbruksdirektör	785 49 07
Andersson Henrik C	Länsfiskekonsulent, fiske- och skärgårdsfrågor	785 40 55
Appeltoft Viveka	Ansvarig för gårdsstöd, samordnare av SAM	785 49 33
Berry Ylva	Fältkontroller, SAM-handläggning, Landsbygd i Centrum	785 42 93
Carlsson Cathrine	Återkrav	785 49 44
Carlsson Lars	Företagsstöd, projektstöd, startstöd, fastighetsfrågor	785 49 28
Dymarek Katarina	Utbetalningar inom Landsbygdsprogrammet & Fiskeriprogrammet	785 49 02
Fjäder Matilda	Fältkontroller, återkrav	785 49 24
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning, husdjur	785 42 37
Fägerlind Clara	Utbetalning av företags- och projektstöd, bredband	785 49 09
Hammarbäck Peter	Betesmarker: Åtagandeplaner, utvald miljö, ängs- & betesmarksinventering	785 49 01
Joelsson Karin	Fältkontroller, Utvald miljö: kulturmiljö	785 49 29
Johansson Claes	Utvecklingsledare bredband, förberedelser inför nya Landsbygdsprogrammet	785 49 17
Kjöbek Petersen Mette	Ansvarig för kompetensutveckling, Landsbygd i Centrum	785 41 97
Larsson Anders C	Ansvarig för företagsstöd, projektstöd, startstöd, Leader, fastighetsfrågor	785 49 14
Liljander Paulina	Fältkontroller, flyghavre, kartfrågor, Utvald miljö: mångfaldsträda	785 53 21
Lindqvist Carina	Fältkontroller, återkrav	785 49 40
Lundström Alec	Biodlingsfrågor	785 43 81
Nigell Richter Kristina	SAM-handläggning	785 49 19
Norén Cecilia	Åtagandeplaner, betesmark, stallgödselfrågor, biodlingsfrågor	785 49 11
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling, företagsstöd, projektstöd, rovdjursstängsel	785 49 32
Rönnow Anna	Fältkontroller av tvärvillkor & djurmärkning	785 43 80
Sjöberg Niklas	Fiske- och skärgårdsfrågor	785 45 55
Strömberg Maria	Ansvarig för återkrav	785 49 38
Stähle Sofia	Ansökan och utbetalningar projektstöd, utbetalning inom Leader	785 47 31
Stålnacke Pia	Vattenhushållning, Utvald miljö: våtmarker och växtnäring	785 49 31
Måns Svensson	Kompetensutveckling	785 79 34
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig	785 49 20
Williamsson Hanna	Redaktör Landsbygd i Centrum, Utvald miljö: betesmarker	785 49 13
Akerström Rose-Mari	Ansvarig för miljöersättningar, SAM-handläggning, tvärvillkor	785 49 37

E-postadress: lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se